

Решавање међународних спорова

Супарничари у арбитражном поступку

У пракси спољнотрговинске арбитраже при Привредној комори Југославије поставља се неколико интересантних питања: да ли се пред овом Арбитражом могу тужити и лица са којима споразумом није заснована надлежност те арбитраже, односно да ли се питање супарничарства и умешача у арбитражном поступку друкчије поставља у односу на судски парнични поступак, као и да ли се пред спољнотрговинском арбитражом може водити спор између домаћих субјеката.

Ноторна је ствар да је за прибегавање арбитражи потребан споразум странака (члан 13 став 1 Правилника Спољнотрговинске арбитраже и, наравно, члан 470 став 1 Закона о парничном поступку). При том, путем спољнотрговинске арбитраже могу се решавати само спорови уколико је бар једна од странака страном правно или физичко лице (члан 12 Правилника и члан 469 ЗПП-а). Према томе, могуће је истаћи приговор ненадлежности Спољнотрговинске арбитраже за спор између домаћих лица (односно, домаћа лица не могу се наћи и на страни туженог и на страни тужиоца). Посебно је питање да ли се и у овој материји може узети да је домаће предузеће, у коме страни улагач има “већинско право управљања” (формулација из Закона о страним улагањима и републичких закона о концесијама) странац, тј. да ли би одредба о овој, тзв. “наменској” дефиницији страног правног лица, могла дерогирати императивну одредбу ЗПП-а.

У члану 196 ЗПП-а поставља се, као начело, да више лица могу да поднесу заједничку тужбу или да буду истом тужбом тужени. У арбитражном поступку могу, међутим, да учествују само она лица која су у односу на противну странку везана арбитражним уговором; из овог правила произилази да друга странка није дужна да расправља са лицем са којим тај однос не постоји. Према томе, ако се супротна странка не сагласи, без обзира да ли се ради о активном или пасивном супарничарству, супарничар може да се појави у арбитражном поступку само онда ако је и он везан са противником уговором о арбитражи. Ако противна странка изричито

или прећутно (упуштајући се без приговора у мериторно расправљање о самој ствари) пристане на супарничарство без арбитражног уговора, онда ће се супарничарство ипак дозволити услед ове накнадне сагласности. Дакле, и по овом основу може се истаћи приговор ненадлежности Спољнотрговинске арбитраже.

Ни прописи ЗПП-а о парничном поступку који се односе на учешће умешача у парници не могу се, без ограда, применити у арбитражном поступку. У члану 206 став 1 ЗПП-а прописано је да лице који има правни интерес да једна странка успе у парници може да се придружи тој странки као умешач. Друга странка може се противити да лице које жели да се умеша у парници учествује. Међутим, по овом питању одлучујуће је становиште суда, који треба да утврди да ли у конкретном случају постоји правни интерес једне од странака за мешање. Члан 208 ЗПП-а одређује права умешача ако је мешање дозвољено. И арбитража је, приликом решавања о допуштености увлачења умешача у спор, дужна да утврди постојање правног интереса за мешање. Међутим, арбитража мора водити рачуна и о једној другој ствари – не може се странка противна предлагачу учешћа умешача принудити да расправља са лицем са којим није закључила арбитражни уговор (дакле, не може се дозволити мешање ако странка на то не пристане односно ако са предложеним умешачем није имала унапред закључен арбитражни уговор; постојање правног интереса није довољно да би се дозволило мешање).

Спољнотрговинска арбитража у Републици Српској

При Привредној комори Републике Српске формирана је Спољнотрговинска арбитража. Правилник Арбитраже сачињен је по угледу на Правилник спољнотрговинске арбитраже при Привредној комори Југославије.

Абитража има председника, Председништво и Секретаријат.

Арбитри могу бити држављани Републике Српске и страни држављани. Арбитри се бирају са Листе арбитра. Инострана странка може за арбитра изабрати страног држављанина који се не налази на листи, а домаћа странка може изабрати за арбитра странца који се налази на Листи (у оваквом случају, за председника арбитраже бира се домаћи држављанин са Листе).

Надлежност Спољнотрговинске арбитраже обухвата спорове из спољнотрговинских и других међународних пословних односа, укључујући и спорове у вези са бродовима и ваздухопловима, спорове из уговора о директним страним инвестицијама, спорове из уговора о правима интелектуалне својине у вези са бродовима (члан 12 Правилника). Услов за надлежност Арбитраже је да су странке прихватиле њену надлежност, те да је бар једна од странака страно лице.

Седиште Спољнотрговинске арбитраже је у Бања Луци (Ул. Буре Даничића број 1).